

УДК 008

Д. Ворончак, Т. Чоп

Тернопільський національний технічний університет ім. Івана Пулюя (Україна)

МІСТА МАЙБУТНЬОГО ЯК МАЙБУТНЄ ЛЮДСТВА

D. Voronchak, T. Chop

THE CITY OF THE FUTURE AS THE FUTURE OF HUMANITY

Урбанізація на сьогоднішній момент є глобальним соціокультурним процесом, який охоплює надзвичайну кількість стратегічних моделей та шляхів розвитку міст майбутнього. Історично місто позиціонувалося як символ прогресу та успіху, проте сучасна криза урбанізації, яка полягає у загостренні протиріч зростання міста по застарілій тенденції розвитку та меж цього росту, вимагає перегляду класичних концепцій та аналізу тих варіантів, які за умов перманентного зростання населення, технізації та деіндивідуалізації сучасного урбаністичного простору зможуть показати вихід із цієї кризи.

Найбільш оптимальним, з нашої точки зору, підходом до пошуку вирішення цієї проблеми є міждисциплінарний підхід, який об'єднує філософські, соціологічні, культурологічні, урбаністичні, економічні та інші джерела.

Для розуміння того, як має виглядати місто майбутнього, виходячи із існуючих тенденцій, варто відштовхуватись від самого поняття міста як специфічної форми соціального життя, а не штучного механізму, спрямованого на автоматичну організацію існування населення. Такий підхід, саме поняття урбанізму з'явилось у Чикагській соціологічній школі (Чикагська школа людської екології), зокрема працях Р.Парка, Е.Бірджеса, Р. Маккензі, Л. Вірта, які детально проаналізували вплив міського середовища, соціального оточення на особистість та її щоденне життя. [1]

Постмодерні теорії міста, які формувались у 60-70 роки ХХ століття, дають якісне нове відношення до концепції урбаністики. Традиційна, сформована у ХХ столітті логіка міста – це об'єднання, яке, по суті, є додатком виробництва, ріст якого здійснюється на основі екстенсивного просторового розвитку: збільшення території, поєднаного із захопленням землі (сільськогосподарських угідь) та ущільнення міської забудови. Перше веде до згортання можливості розвитку або навіть відродження сільського господарства на захопленій містом території, друге - до збільшення поверховості будинків, а отже, до загострення транспортної та екологічної проблем. [2]

Індустріальне суспільство як глобальна деперсоніфікована машина нівелює своє значення, натомість, приходить концепція постіндустріального урбанізму, прикладом якого є теорія американської дослідниці Д.Джейкобс. Вона виступає проти теорії функціонального зонування та пропонує модель міста як інтенсифікатора соціального та культурного життя, центру творчості та різноманітності соціокультурних порядків.

Саме такі тенденції є визначальними у сучасних урбаністичних концепціях.

Перед сучасними концепціями стоять два основних завдання: подолання індустріальних пережитків: зонування міст, типовості житла, пріоритетності розвитку транспортних систем над потребами пішоходів та необхідності відродження індустріальних міст, які знаходяться в стані занепаду. Міста розширюються. За підрахунками ООН, до 2050 року приблизно 70 відсотків світового населення житиме у містах. Загальна міграція із сіл до міст, у поєднанні з приростом населення та неминучими наслідками змін клімату спричиняє надмірне навантаження на міста, яке вони не здатні витримати. [3]

У процесі формування основних теорій міста майбутнього можна виділити дві провідні концепції: концепцію сталого (стійкого) розвитку міст та розумного міста.

Секція 3. Науково-технічний прогрес: проблеми та перспективи

Поняття сталого екологічного, економічного та соціального розвитку – це основна парадигма XXI століття і місто в цій парадигмі займає провідне місце. Сталий розвиток (англ. Sustainable development) — загальна концепція стосовно необхідності встановлення балансу між задоволенням сучасних потреб людства і захистом інтересів майбутніх поколінь, включаючи їхню потребу в безпечному і здоровому довкіллі. Сталий розвиток — це керований розвиток. Основою його керованості є системний підхід та сучасні інформаційні технології, які дозволяють дуже швидко моделювати різні варіанти напрямків розвитку, з високою точністю прогнозувати їхні результати та вибрати найбільш оптимальний. [4] В Україні прийнята «Концепція сталого розвитку населених пунктів», затверджена Постановою Верховної Ради України від 24.12.1999 р. № 1359-XIV. Дана концепція визначає сталий розвиток населених пунктів як соціально, економічно і екологічно збалансований розвиток міських і сільських поселень. У міських районах нерідко зосереджена крайня бідність, а національним і міським органам влади непросто розмістити зростаюче населення на таких територіях. Досягнення безпеки і сталого розвитку міст означає забезпечення безпечним і доступним житлом, а також модернізацію нетрів. Це також передбачає інвестиції у громадський транспорт, створення зелених громадських територій, а також удосконалення міського планування і управління у такий спосіб, що одночасно забезпечуватиме інклюзивність і загальну рівноправну участь. [5] В Україні відбувається додаткове навантаження на міста внаслідок збройного конфлікту, переміщення 1,4 мільйона людей та наявності старої радянської інфраструктури, яка руйнується через багаторічне недофінансування, саме тому наша держава робить ставку на поєднання розвитку двох концепцій: концепції міст сталого розвитку та розумного міста. В концепції сталого розвитку додаткова увага звертається на екологічний рух. Міста в Україні стають менш придатними для життя – вони нездатні прийняти велику кількість людей, що переїжджають із сільської місцевості, дедалі більше потерпають від наслідків кліматичних змін і через втрату біорізноманіття на глобальному рівні. Біомімікрія, біодизайн та природоорієнтовані рішення – це ті підходи, що можуть допомогти людству знаходити стійкі рішення для викликів сьогодення. Лабораторія інноваційного розвитку ПРООН в Україні запускає новий напрямок – Інновації від природи.[3] Вони відштовхуються від 17 глобальних цілей, які ООН визначила пріоритетними до 2030 року, серед них: цілі сталого розвитку міст і боротьба зі зміною клімату. Метою цілей є модернізація міст, створення зелених громадських територій і вдосконалення міського планування та управління. [6]

Інша концепція, яка, зрештою, базується на понятті сталого розвитку, це концепція «розумного міста». Вперше цей термін було вжито П. Друкером у 1954 р. Поняття стало символічним позначенням з наступною аббревіатурою: S – Self-directed (англ.: «самокерований»), M – Motivated (мотивований), A – Adaptive (адаптивний), R – Resourceenriched (ресурсозбережний), T – Technological (технологічний)]. За підходом, запропонованим П. Друкером, існує ряд критеріїв, яким повинні відповідати управлінські цілі, що мають бути вписані у контекст «розумного управління» таким розвитком: 1) specific – конкретний; 2) measurable – вимірюваний; 3) attainable – досягнутий; 4) relevant – актуальний; 5) time-bounded – співвіднесення з конкретним терміном. Тобто, термін «Smart» є комплексним поняттям, що вміщує в себе, як мінімум, п'ять різнопланових характеристик. У перекладі цього слова з англійської на українську отримуємо узагальнене «розумний», тобто такий, що сприяє взаємоузгодженому розвитку розумних технологій. [7]

Основною рушійною силою у побудові розумного міста є збір та обробка великої кількості даних (Big Data). Управління даними дозволяє муніципальним службам підвищувати якість життя населення.

Секція 3. Науково-технічний прогрес: проблеми та перспективи

Дані охоплюють практично усі сфери життя урбанізованого середовища: його безпеку, транспорт, медичні послуги, комунальне господарство, благоустрій та інше. Джерела даних - це відеокамери, датчики, сенсори, інформаційні системи, які впроваджуються у повсякденне життя. Найбільш активними «Розумними містами» на сьогодні вважаються Барселона, Амстердам, Лондон, Нью-Йорк.

Ось 10 ключових ознак розумного міста:

1. Інтелектуальні системи управління дорожнім рухом.
2. Розумний підхід до вуличного освітлення.
3. Залучення жителів міста до управління.
4. Розумний будинок.
5. Розумний громадський транспорт.
6. Кнопки екстреного реагування.
7. Використання сонячних батарей.
8. Безготівкові платежі. [8]

Втілення в життя концепцій сталого міста та старт сіті – це проекти, які забезпечуватимуть майбутнє урбаністики. Звичайне, їхнє втілення в життя залежить від багатьох факторів, зокрема, від ресурсів та готовності влади та громадян інвестувати, оскільки результати таких інвестицій не будуть миттєвими, а є довгостроковими проектами. Проте, саме така стратегія виглядає найбільш дієвою в ситуації перенаселення, барку ресурсів та кіберзагроз.

Література

- 1.Петровская О.В. Современные теории развития урбанизма [Електронний ресурс] / Режим доступу: <https://cyberleninka.ru/article/n/sovremennye-teorii-razvitiya-urbanizma/viewer>
- 2.Гриценко Л.А Модели выхода из современного урбанизационного кризиса: возможна ли «иная метрополитизация»? [Електронний ресурс] / Режим доступу: <https://cyberleninka.ru/article/n/modeli-vyhoda-iz-sovremennogo-urbanizatsionnogo-krizisa-vozmozhna-li-inaya-metropolizatsiya-statya-2>
- 3.Чи може природа навчити нас покращувати свої міста? [Електронний ресурс] / Режим доступу:<https://www.ua.undp.org/content/ukraine/uk/home/blog/2019/natural-inspiration.html>
- 4.Історія формування концепції сталого розвитку та її соціально-екологічна місія [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://isdc.com.ua/course/>
Цілі сталого розвитку [Електронний ресурс] / Режим доступу: <https://www.ua.undp.org/content/ukraine/uk/home/sustainable-development-goals/goal-11-sustainable-cities-and-communities.html>
- 5.Дмитрук О. Болота, мох і подушки з трави: «природні» способи зробити міста зручнішими [Електронний ресурс] / Режим доступу: https://www.the-village.com.ua/village/city/city/290995-bolota-moh-i-podushki-z-travi-prirodni-sposobi-zrobiti-mista-zruchnishimi?fbclid=IwAR1I_2qWQpMKrmNkCt3YlyZjOtO6XIsZ9stmAssEv2XaLzbb4pcHl_b7aHU
- 6.Андрієнко А. О. Концепція "розумного міста": уточнення ключових понять у контексті забезпечення розвитку великого муніципального утворення // Аспекти публічного управління. - 2018. - Т. 6, № 8. - С. 24-34. - Режим доступу: <http://nbuv.gov.ua/UJRN/>
- 7.10 ознак «розумного міста» [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://thefuture.news/smart-city/>